ఆర్ట్ ఎటాక్

గొల్లపూడి మారుతీరావు

ముకుందరావు పోయాక —ఏదో మామ్మూలు దిన పత్రిక నాలుగో పేజీలో ఓ మూల చిన్న వార్త పడింది. "ప్రముఖ టైర్ల వ్యాపారస్తుడు శ్రీ వి.ముకుందరావు నిన్న ఉదయం హఠాత్తుగా మరణించారు. ఆయన వయస్సు 50 సంవత్సరాలు. శ్రీ ముకుందరావు టైర్ల కంపెనీ మేనేజర్‌గా గత మూడు దశాబ్దాలుగా పేరు గడించారు. ఆయనకి భార్య, ముగ్గురు కుమార్తెలు వున్నారు. ఆయనకు లలితకళలంటే ఎక్కువ ఆసక్తి."

ఈ ప్రకటన న్యాయంగా పత్రికలో వెయ్యనక్కరలేదు. కాని ఆ పత్రిక సంపాదకునికీ, ముకుందరావుకీ పాతిక సంవత్సరాలుగా దోస్తీ. ఈ పాతికేళ్ళలో ఆయన కారు టైర్లు ఎప్పుడు పాడయినా సరసమయిన ధరలకి ముకుందరావు టైర్లు సప్లయి చేసాడు. కృతజ్ఞత చూపడం ఆ సంపాదకుని బలహీనత. కాగా, నాలుగో పేజీలో ఆ చిన్న వార్త ప్రకటించడం వల్ల దేశానికి లాభం మాట ఎలా వున్నా, పత్రికకు నష్టం లేదు. చదివిన వాళ్ళు చదువుతారు. అందుకని ప్రచురించాడు. ముకుందరావు చావుని సమాజం గుర్తించిన తీరు అది.

* * * *

ఇరవై మూడో సంవత్సరంలో ముకుందరావు తన కంటె రెండేళ్ల చిన్నదయిన సీతను పెళ్ళి చేసుకున్నప్పుడు గర్భాదానం గదిలోనే ఆవిడకి చెప్పాడు. "లుక్ నాకు యిది రెండో పెళ్ళి. మొదటి భార్యని అయిదేళ్ళ క్రిందటే పెళ్ళి చేసుకున్నాను" అని. సీత నిర్ఘాంతపోయింది. భయపడి ఆకులా వణికిపోయింది. "నా మొదటి భార్య పేరు "కళ", కళ లేనిదే నా జీవితం లేదు, ఆర్ట్ తర్వాతే నువ్వు"అన్నాడు. షాకు నుంచి తేరుకుని నిట్టూర్చింది. పరిహాసంగా అన్నాడనుకుని సీత నవ్వుకుంది. కాని తర్వాత్తర్వాత అతను చెప్పిన మాటల్లో నిజం గ్రహించింది.

ముకుందరావు పద్దెనిమిదో ఏటే, క్రోటన్ మొక్కల నీడలో కూర్చుని సాయంకాలం వేళ కుంచె, రంగులు దగ్గర పెట్టుకుని బొమ్మలు వేసే రంగ నాథరావు ఎక్కువ ఆకర్షించాడు. ఆర్మీలో 16 ఏళ్ళు పనిచేసి పెన్షన్ తీసుకొని, భార్య టీచర్‌గా చేస్తోంది కనుక ఇంటి బాధ్యతలు అట్టే లేవు. కనుక తీరికని ఏదో విధంగా భర్తీచేయాలి. కనుక కుంచె పట్టుకున్న అదృష్టవంతుడు రంగనాథరావు. అతని ఆర్టు కంటె, అది అతని జీవితానికి యిచ్చిన 'పిక్ అప్' ముకుందరావుకి నచ్చింది. చాలా రోజులు మథనపడి ఓ మంచి రోజున తనూ కుంచెలూ, రంగులూ కొని తెచ్చాడు. అదే అతని కళా జీవితానికి ప్రారంభం. అంతకు ఆరు నెలల ముందే "టైర్లు" అతని జీవితంలో ప్రవేశించాయి. వాళ్ళ నాన్నగారు టైర్ల కంపెనీలో పని చేసే మిత్రుడికి చెప్పి చిన్న వుద్యోగం వేయించారు. కాని సాయంకాలం వేళల్లో పట్టుదలగా కుంచె, రంగులతో కృషి అతని కార్యక్రమం అయిపోయింది.

ఏ కళయినా పర్యవసానాన్ని ఆశించి జరిపితే ఆ మేరకు దాని స్థాయి తగ్గిపోతుంది. కళకి లక్ష్యం కనీసం సాధనా స్థాయిలోనైనా కళే కావాలి. అది సాధించే పర్యవసానాన్ని కళాకారుడి వ్యక్తిత్వం దరిమిలాను నిర్ణయిస్తుంది. ఈ సత్యం ముకుందరావుకి తెలీదు. తెలుసుకోవాల్సిన అవసరం లేదు. కాని విచిత్రంగా ఏ ప్రయోజనాన్ని ఆశించీ ముకుందరావు కళని ఆరాధించకపోయినా అతని కళ చెప్పుకోదగిన స్థాయికి ఎప్పుడూ పెరగలేదు. చాలా సంవత్సరాల పాటు అతని మిత్రులకీ, అతని చుట్టూ వున్న సమాజానికీ కళ పరిమితమైపోయింది.

ఒకసారి అతని బాల్య మిత్రుడు ఇంటికి వచ్చినప్పుడు యింట్లో వార్నిష్ వాసన గుప్పుమంది. అప్పుడు అతని అసలు రంగు బైటపడింది. ఆ మిత్రుడు కళని ఏ విధంగా పది మందికీ చాట వచ్చునో చెప్పాడు. అప్పట్నుంచీ చాలా పత్రికలకీ— సంస్థలకీ ముకుందరావు తన చిత్రాన్ని పంపడం ప్రారంభించాడు. అవి ఏవేవో లక్ష్యాల్ని సాధించాలని అతను ఏనాడూ ఆశించలేదు. అతను ఆశించలేదన్న విషయం పత్రికలూ— సంస్థలూ కనిపెట్టాయి. అతని పెయింటింగులన్నీ ఎప్పటికప్పుడు వెనక్కి తిరిగివచ్చేవి. అందుకు విచారించలేదు ముకుందరావు. కాని యుద్ధంలో ఎదురు దెబ్బతిన్న సైనికుడికి పెరిగే పౌరుషం లాంటిదేదో ముకుందరావుకి కలిగింది. మరింత సాధన పెంచాడు. జీవితంలో కష్టపడి డబ్బు మిగిల్చి 'ఆర్టు' మీద పెద్ద పెద్ద గ్రంథాల్ని తెప్పించి రాత్రింబవళ్ళు పఠించాడు. రెంబ్రాంట్, గాగిన్, గోయా, పికాసోవంటి మహానుభావుల జీవిత చరిత్రలు తెలుసుకున్నాడు. చిన్న చిన్న మిత్ర బృందాలకు వాళ్ళ గురించీ, వాళ్ళ ప్రతిభను గురించీ అనర్గళంగా మాట్లాడేవాడు. అయితే అతని ప్రపంచానికి రావలసిన రాణింపు రాకపోవడానికి కారణం— ఆ మిత్రులకి అతని మీద తప్ప, అతని ఆర్ట్‌మీద ఆసక్తి లేకపోవడం. ఏమయినా ముకుందరావు మంచి తెలిసిన వాళ్ళూ, అతని ఆర్ట్‌పట్ల గల పట్టుదల తెలిసిన వాళ్ళు అతని మనస్సు నొప్పించకుండా ఉండేందుకు అతను చెప్పేది విని, అతను చూపించేవన్నీ చూసి, లొట్టలు వేసేవాళ్లు.

కొన్నాళ్ళకి ఆర్టువల్ల మొదటి లాభం ముకుందరావుకి దక్కింది. ఆ లాభం అతని జీవితాన్నే మలుపు తిప్పింది. వరస తప్పకుండా పోస్టు బంగీలు తిరిగి వస్తున్నా— విసుగూ విరామం లేకుండా కృషి చేసే అతని గొప్పతనాన్ని పోస్టుమాన్ మాణిక్యాలరావు సంవత్సరాల తరబడి చెప్పగా చెప్పగా విని అతని కూతురు సీత అతన్ని ప్రేమించింది. (లేక అతని పట్టుదలనా?) అతను క్రమం తప్పక అన్ని పరీక్షల్లోనూ ఫెయిల్ అవడంలోనూ ఒక క్రమశిక్షణను కనిపెట్టిన ఆమె అతని వ్యక్తిత్వాన్ని మెచ్చుకుంది. ఆ విధంగా కళ వల్ల అతనికి దక్కిన మొదటి లాభం, అతని భార్య. ముక్కవోని

ఏకాగ్రత —ఫలితం ప్రమేయం లేకుండా చేసే సాధన కూడా "కళ" అయితే ముకుందరావు జీవితంలో కళ సాధించిన మొదటి విజయం అది.

ముకుందరావు ఉద్యోగంలో ప్రమోషన్లు వచ్చి హెడ్డు, సెక్షన్ సూపరింటెండెంటు, చివరికి మేనేజరూ అయ్యాక అతనికి భక్తులు పెరిగారు. వాళ్ళ భక్తి అతని ఆర్టు మీద కాదు. అతని హోదామీద. అతని ఆఫీసులో గుమాస్తాలకు తీరిక వేళల్లో ఆర్టు గురించి చెప్తే వాళ్ళు అతి భక్తితో చెవులొగ్గి వినేవారు. అవకాశం వదిలి పెట్టక అతని ఆర్టుని మెచ్చుకునేవారు. ఆర్టుని మెచ్చుకోవడం కూడా వాళ్ళ ఉద్యోగ విధుల్లో ఒక భాగమని, దానివల్ల ఏ కొద్దిగానో లాభమే గాని నష్టం వుండబోదని వాళ్ళే వాడో గ్రహించేశారు. ఈ అభిమానుల సమక్షం అతడి హోదా అతని కళకు చేసిన ఉపకారం. ఆ వూరు కాలేజీ ప్రిన్సిపాల్ (కారు వున్న వాడు కనుక సైర్ల అవసరం వున్నవాడు) ముకుందరావుని పిలిపించి పిల్లలకు "లలితకళలు-వాటి ప్రయోజనాలు" గురించి వుపన్యాసం యిప్పించాడు. అది ముకుందరావుకి చిరకాలం ఉహాపథంలో మిగిలిన అపూర్వ అనుభవం. ఇది అతని ఔదార్యం కారణంగా అతని కళకు దక్కిన గౌరవం.

అతనికి వరుసగా ముగ్గురు ఆడపిల్లలు పుట్టారు. వాళ్ళకి కళ, చిత్ర, రేఖ అన్న పేర్లే పెట్టాడు ముకుందరావు. వాళ్ళకు చిన్నతనం నుంచీ మంచి మంచి గౌన్లు కుట్టి వాటి రంగుల దగ్గర్నుంచి, పేటర్న్ల వరకూ తనే డిజైన్ చేశాడు. అతని పిల్లలు చిత్రకారుడి కుంచెతో తీర్చిదిద్దిన రంగు చిత్రాల్లాగ ఎప్పుడూ

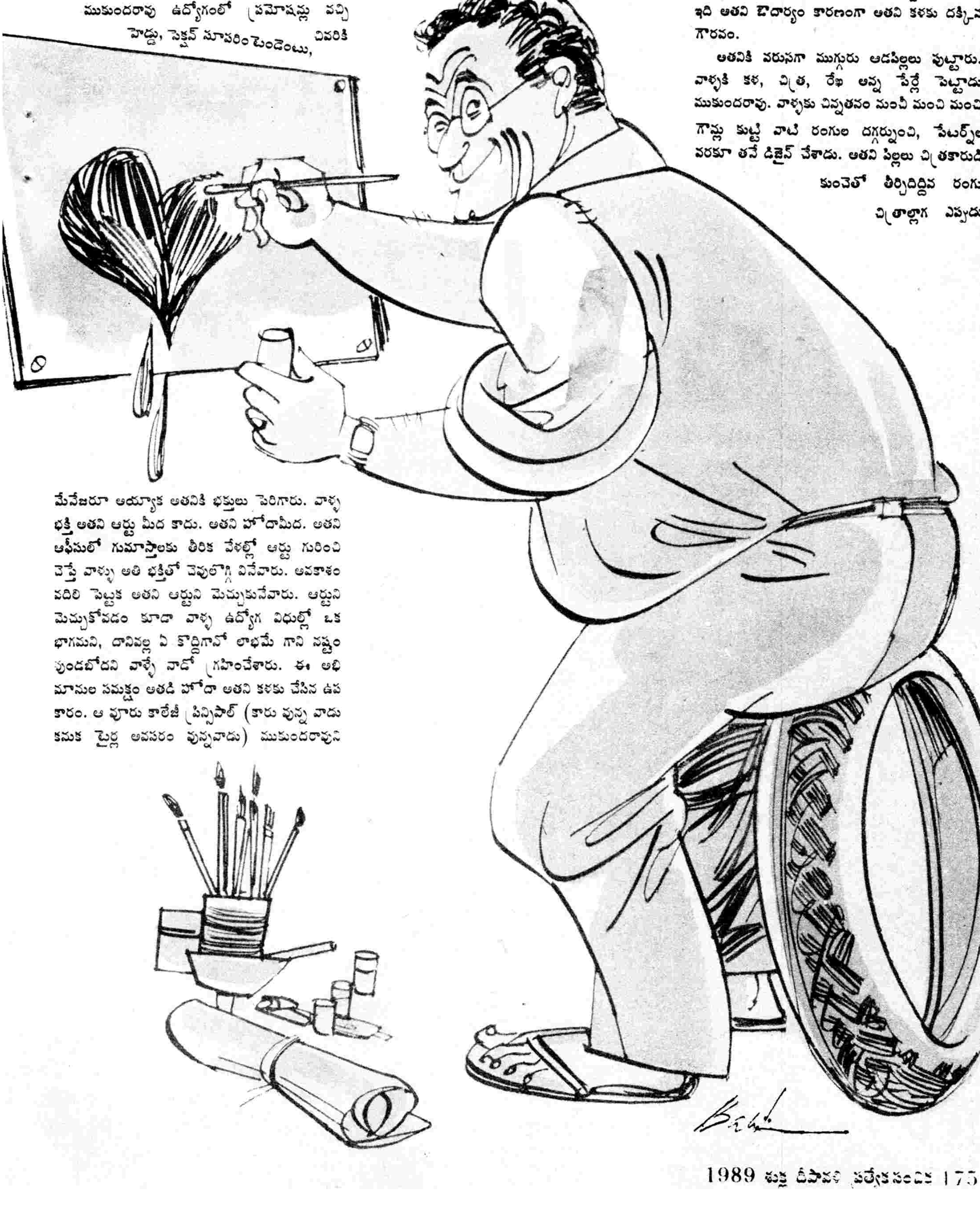

కనిపించేవారు. అతనికి నలభయ్యో పడి దాటగానే ఊరుకు కాస్త అవతలగా 4 గ్రౌండ్ల స్థలం కొని ఇల్లు కట్టి చుట్టూ తోట వేశాడు. ఆ యింటికి "కళా నిలయం" అని పేరు పెట్టాడు. ఒక మూలన చిన్న కుటీరం వేశాడు. ఆ కుటీరంలో చిలకల పంజరం, మరొక ప్రక్క తేనెపట్టు ఏర్పాటు చేశాడు. అతని కళారాధన అంతా యిప్పుడు ఆ కుటీ రానికి బదిలీ చేశాడు. ఈ విధంగా కళ అతని జీవనాన్ని అలంకరించింది. అతని బలహీనతని (లేదా బలాన్ని) కని పెట్టిన యువకుడు అతని పెద్ద కూతురు చాలా అందంగా వుంటుందని గ్రహించి ఆమెను చూసి రూఢి చేసుకుని అతని కళమీద వరుసగా నాలుగు వ్యాసాలు రాశాడు. ముకుందరావు ఆ యువకుడి గురించి ప్రత్యేకంగా వాకబుచేసి తెలుసుకుని అతని కుటుంబ స్థితి కంటే అతని అభిరుచికి ముచ్చటపడి తన కూతురునిచ్చి పెళ్ళి చేశాడు. ఆ పెళ్ళికి కళాకారుల్ని, పత్రికలవాళ్లని అందరినీ ఆహ్వానించాడు. ఒక వృద్ధ కళాకారుడికి దుశ్శాలువా యిచ్చి సత్కరించాడు. క్రమంగా అతనికి పత్రికా సంపాదకులతో అతని సంబంధ బాంధవ్యాల వల్ల, పరిచయాల వల్ల అడపా తడపా అతని నిసర్గ చిత్రాలు, రేఖా చిత్రాలు పత్రికల్లో పడుతూ వచ్చాయి.

ముకుందరావు జీవితంలో ఒకసారి ఒకే ఒక్కసారి ప్రేమలో పడ్డాడు. ఒక పేరు మోసిన పత్రికలో ఒక మూలపడిన 'అమర సంధ్యలో ఏకాంత ప్రేమికుడు'' అన్న చిత్రాన్ని చూసి ఒక ఫాన్ హృదయంలో చిరుగంటలు మ్రోగించింది. సహారాలో వర్షపు చుక్క లాగ పరోక్షమైన ప్రశంసని అతని కళ పట్ల ప్రకటించిన ఆ అజ్ఞాత వ్యక్తి అతని జీవితంలో జాగృత మయిన మార్పుని మేలుకొలిపింది. ఆమె వుత్తరానికి వెంటనే సమాధానం రాశాడు. వెంటనే తిరుగు సమా ధానం వచ్చింది. వెనక్కు తిరిగి చూసేలోగా ఆ ఉత్తర కాండ "యింతింతై వటుడింతై" అన్నట్టు పెరిగి అతని ఆర్టు పట్ల ఆమె గౌరవం, అతని పట్ల గౌరవంగా, అభిమానంగా, ఆరాధనగా, ప్రేమగా మారి స్థిరపడింది. ఆమె ఎక్కడో కాన్పూరులో రైల్వేలో స్టెనో. అతను ఆంధ్రాలో కంపెనీ మేనేజరు. వాళ్ళిద్దరూ కలుసుకునే అవకాశం లేదు. ఆమెని తన ఊహల్లో అందంగా అలంక రించాడు. ఆమె లేఖల ద్వారా ఆమె రూపాన్ని కాన్వాసు మీద చిత్రించాడు. ఆమెకు ఆ చిత్రాన్ని పంపినప్పుడు ఆమె సమాధానం రాసింది. "చిత్రం నా రూపం కంటే మీ హృదయాన్ని ఎక్కువగా చాటిచెప్తోంది" అని జ్యోత్స్నని కలుసుకోవాలనీ, సంధ్య వెలుగులో యిద్దరూ కూర్చుని కళ గురించీ, కళారాధన గురించీ కబుర్లు చెప్పుకోవాలనీ ముకుందరావు కలలు గనే వాడు. అది అయిదేళ్ల ఆలస్యంగా నాగపూర్ రైల్వే స్టేషన్‌లో తటి స్థించింది. ఒకసారి నాగపూర్ బిజినెస్ టూర్ వెళ్ళి నప్పుడు ముకుందరావు ఆమెకి ముందుగా ఉత్తరం రాశాడు తనని వీలయితే కలుసుకోమని. అతని వుత్తరం చూసుకుని ఆమె వచ్చింది. ఆమెను చూసి మొదట నిర్ఘాంతపోయాడు ముకుందరావు. ఆమెకి 45 సంవత్స రాలుంటాయి. జుత్తు బాగా నెరిసింది. ఆమె అంద వికారేం కాదు. మధ్య వయస్సు యిచ్చిన ఠీవి ఆమెలో వుంది. శరీరం నలుపు, కళ్ళల్లో దయ, దైన్యత, పెద్ద కళ్ళద్దాలు, గొంతు విప్పితే అమృతం. అతని చిత్రాలు ఏ ప్రత్యేకతా లేకుండా అతి సామాన్యంగా ఉండడాన్ని అతని అసమర్థతగా గాక, నిరాడంబరతగా గుర్తు పట్టింది ఆమె. ఆమెలో కనిపించే ఆకర్షణ కూడా నిరాడంబరత అని అతనూ గుర్తుపట్టాడు. అతని అశక్తతకీ, ఆమె సహజ గాంభీర్యానికీ ఒక పొంతన కుదిరింది. కళ వల్ల కలిసిన యిద్దరూ ఆ కళని మరచిపోయి ఎన్నో గంటలు అలా కబుర్లు చెప్పుకుంటూ గడిపారు. ఎన్నో సంవత్స రాల తర్వాత ప్రాణమిత్రులు కలుసుకొన్నట్టు ఎప్పటినుంచో వారిద్దరి మధ్య బంధుత్వం వున్నట్టు భావించుకున్నారు. ఆమెకి ఒక్కగానొక్క కొడుకున్నాడు. అతడు డిఫెన్సు ఎకౌంట్సులో గుమాస్తా. ఆమెని చూసి, ఆమెలో అందం లేమిని చూసి ఏమీ ఆశాభంగం చెందలేదు ముకుందరావు. అతను ఊహించిందీ, ఆశించినదీ ఆమె హృదయంలో సౌందర్యాన్ని. అది ఆమెలో ఏమీ లోపించలేదని అతను ముఖతః గ్రహించాడు. ఆ స్నేహాన్ని కోరిక దృష్టితో చూసి మలినపరచకుండా కేవలం కళా దృష్టితోనే గౌరవించి చిరస్మరణీయం చేసుకున్నాడు. కొడుకు సంగతి విని అతని ఫోటో పంపమన్నాడు. కొడుక్కి కళతో ప్రమేయం లేదు కానీ కళను గుర్తుపట్టే తల్లి రక్తం పంచుకున్న వ్యక్తి అతను. అందుకని అతనూ ముకుందరావుని ఆకర్షించాడు. అదిగో అలాగ, రెండో కూతురు పెళ్ళి జరిగిపోయింది.

మొదటి మనవడికి 'కళాధర్' అని పేరు పెట్టాడు. మనవరాలికి 'చిత్రాంగద 'అని పేరు పెట్టాడు. వాంగో గురించి ఇర్వింగ్ స్టోన్ రాసిన నవల అతని మనస్సు మీద చెరగని ముద్ర వేసింది. రెండో మనవడికి "వాంగో' అని పేరుపెట్టాడు. అతని అల్లుళ్ళు ఇద్దరికీ మామగారి అభిరుచిని అర్థం చేసుకోడం, ఆదరించడం అలవాటై పోయింది. జీవితంలో అన్ని అంశాలనూ కళతో ప్రభావితం చేసుకున్న ముకుందరావుకి ఒక్క విషయంలో మాత్రం అసంతృప్తి వుండిపోయింది. తన పేరు అంత కళాత్మకంగా వుండకపోవడం. ఎన్నో సంవత్సరాలు ఆలోచించి ఆలోచించి తన పేరు కుదించి "మురా" అన్న పేరుతో చిత్రాలు వేయడం ప్రారంభిం చాడు.

అతని 48 వ ఏట అతన్ని చిన్నతనం నుంచి ఎత్తుకుని పెంచి, ఇంట్లోనే వున్న సైదమ్మ అనే పని మనిషి చచ్చిపోయింది. ఈ సంఘటనకి ముకుందరావు బాగా చలించిపోయాడు. అతని శైశవానికి సైదమ్మ చల్లని గుర్తు. అతని హృదయంలో పసితనపు ఛాయల్ని ఎప్పటికప్పుడు పచ్చగా మిగిల్చిన వృద్ధురాలు ఆమె. ఆమె బతికిన 'అవుట్ హౌస్' గతి అలాగే వుంది. 48 ఏళ్ళ అతని జ్ఞాపకాలకు గుర్తుగా ఆమె తైలవర్ణ చిత్రాన్ని వారం రోజుల్లో వేయించి ఆ గదిలోనే వేలాడదీశాడు. ఆ వృద్ధురాలి ముఖంలో ఒక కళాకారుని దైన్యత ఎక్కువగా ప్రతిఫలిస్తుందని ఆ చిత్రాన్ని చూసిన మిత్రులు అన్నారు. తర్వాత కనకమ్మ అనే కొత్త పనిమనిషి ఆ ఇంట్లో చేరింది. ఆమెకి 14 ఏళ్ళ కొడుకున్నాడు వాళ్ళకి — సైదమ్మ గది పక్కన చిన్నగది కట్టించి యిచ్చాడు. కనకమ్మకి అతని అన్ని రుచులు, అనుభూతు లతో ఏమీ సంబంధం లేదు. ఆమె కేవలం పనిమనిషి అంతే—

రోజులు ఇలా సజావుగా సాగిపోతుండగా ముకుంద

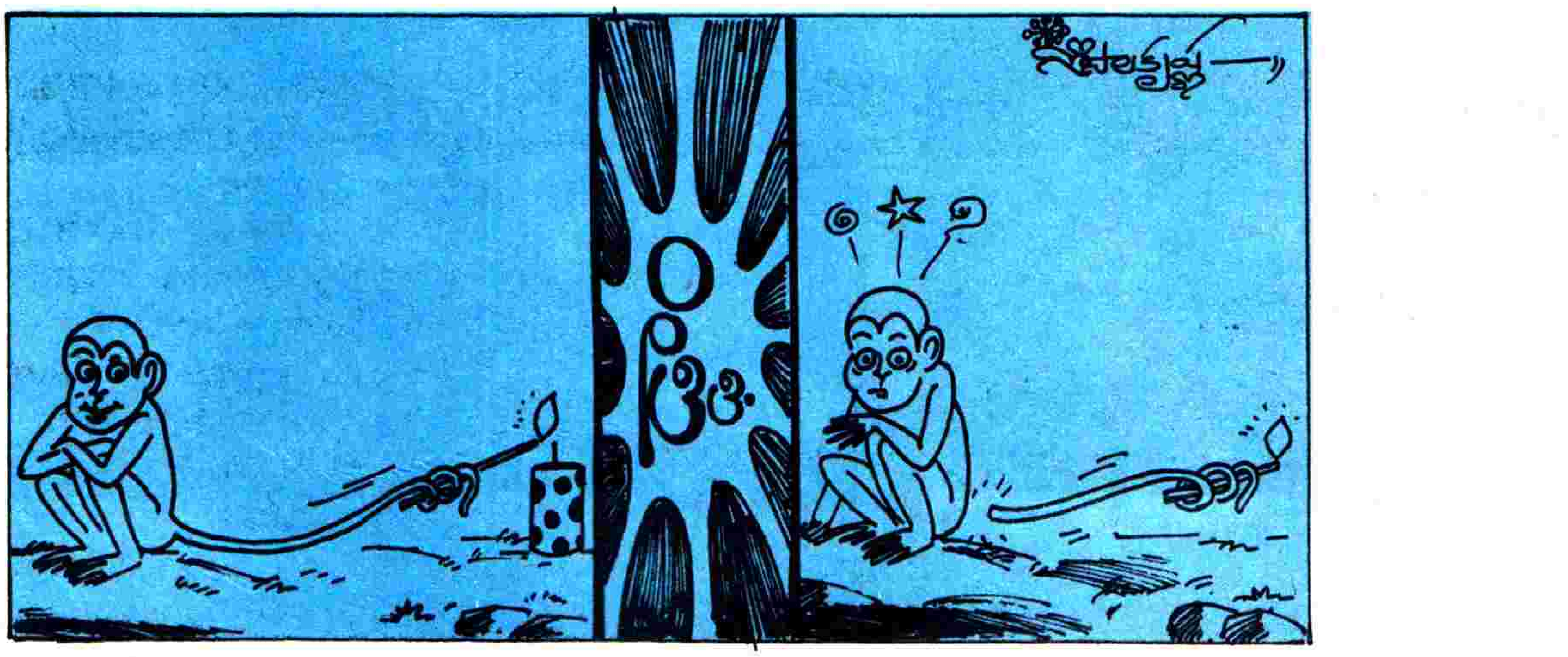

రావు జీవితంలో అనూహ్యమైన సంఘటన ఒకటి జరిగింది. అతనికి 50 ఏళ్ళు నిండిన సందర్భంగా కొందరు మిత్రులు కలిసి ఢిల్లీలో ఒక సన్మానం తల పెట్టారు. ముకుందరావు ఆ గెశ్చర్‌కి ఉక్కిరి బిక్కిరయిపోయాడు. ముకుందరావు యిది కోరి తెచ్చుకున్న గౌరవం మాత్రం కాదు. అతని స్నేహశీలత, సౌశీల్యం తెలిసిన మిత్రులు తమంతట తాము ఏర్పాటు చేసిన సత్కారం.

ఆ విషయం చెప్పి అతని అనుమతి కోరడానికి మిత్రులు వచ్చినప్పుడు అతను కళ్ళనీళ్ళ పర్యంతం అయ్యాడు. దాదాపు 3 దశాబ్దాల కృషికి ఇది పరాకాష్ట అని చలించాడు. డిసెంబర్‌లో సన్మానం. ఏర్పాట్లు ఎప్పటికప్పుడు అతనికి తెలియజేస్తూ వచ్చారు మిత్రులు. నవంబర్‌లో ఒక అర్జెంటు లెటర్ వచ్చింది కార్యకర్తల నుంచి. సభ ఏర్పాట్లకి మూడు వేలు తక్కువ పడుతుందని, మరో ఆలోచన లేకుండా వెంటనే మనియార్డరు చేశాడు ముకుందరావు.

సన్మానానికి ఇంటిల్లిపాదినీ తరలించుకు వెళ్ళాడు. ఇద్దరు కూతుళ్ళు, ఇద్దరు అల్లుళ్ళు, మనవళ్ళు, అంతా శాంతినికేతన్‌లో మూడో కూతుర్ని చేర్చాడు. ఆమె కలకత్తా నుంచి సరాసరి వస్తానంది. ఇంటిని పనిమనిషికి అప్పగించి అంతా రైలెక్కారు.

సన్మానం బ్రహ్మాండంగా జరిగింది. విచిత్రంగా సభలో ముకుందరావు "కళ" గురించి ఎక్కువ మంది మాట్లాడలేదు. అతని సహృదయత, అతని పట్టుదల, అతని బిర్లా కంపెనీలో పరిపాలనా నేతృత్వం, వీటి గురించి మాట్లాడారు. అతని మీద ఒక అల్లుడు రాసిన వ్యాసం, కళ గురించి నాలుగయిదు వ్యాసాలు, మరో యిరవై అడ్వర్‌టైజ్‌మెంట్లు ఉన్న ఒక ప్రత్యేక సంచికను కూడా ఆనాటి సభకు వచ్చిన ఒక కేంద్ర మంత్రిగారు విడుదల చేశారు. మంత్రి గారు పేరుమోసిన రాజకీయ నాయకుడు. ఆయన ఉపన్యాసంలో యిలా అన్నారు. "ఈయన ఆర్టిస్టని నాకు తెలీదు. కాని ఈయన్ని అభిమానించే మిత్రులున్నారని తెలుస్తోంది. ఆర్టు గురించి నాకు తెలియదు. కాని ఆర్టుని 30 సంవత్సరాలు నమ్ముకుంటే ఢిల్లీలో సన్మానం దాకా ప్రయాణం చెయ్యొచ్చునని తెలుస్తోంది. నేను చిన్నతనం నుంచి రాజకీయాల్ని నమ్ముకుని ఢిల్లీ వచ్చాను. ఈయన కళను నమ్ముకుని ఈనాళ ఢిల్లీ వచ్చారు. ఇదే అభివృద్ధి!"

సన్మానం ముగిశాక అంత దూరం ఎలాగూ వెళ్ళారు గనక ఆగ్రా, ఫతేపూర్‌సిక్రీ, చండీఘర్, పింజోరా గార్డెన్స్ అన్నీ తిరిగి 15 రోజుల తర్వాత సకుటుంబంగా యిల్లు చేరుకున్నాడు ముకుందరావు. అతని జీవితంలో సన్మానం ఒక మైలురాయి. అయినా ముకుందరావు అలసిపోలేదు. తిరిగి వస్తూనే తన కృషిలో నిమగ్నమయ్యాడు. ఓ ఆదివారం చాలా రోజులుగా పేరుకుపోయిన డ్రాయింగుల్ని పైడమ్మ చిత్రం అవుట్ హౌస్‌లోకి చేర్చాలని కూర్చున్నాడు. ప్రచురితమయిన వాటి కంటే ప్రచురితం కానివే ఎక్కువ వున్నాయి. అవన్నీ సంవత్సరాలుగా ఆ అవుట్ హౌస్‌లో పేరుకుని వున్నాయి. తీరిక సమయంలో అవి చూసుకుని, అవి వేసుకున్నప్పటి జ్ఞాపకాన్ని గుర్తు చేసుకుని ఆనందపడటం అతడికి ఆనవాయితీ. ఈ ఆదివారం కొత్త దొంతరని బీరువాలో చేర్చడానికి అవుట్ హౌస్ గదిలో వుంచిన బీరువా తెరిచాడు. తెరవగానే అతని గుండె ఒక్క క్షణం ఆగిపోయింది. అక్కడ వుండవలసిన వంద చిత్రాల దొంతర్లు కనిపించలేదు. అతని రక్తప్రసారం క్షణకాలం ఆగిపోయింది. తన కళ్ళముందే తన గతాన్ని చెరిపేసినట్టు విలవిలలాడిపోయాడు.

బయటకు పరుగున వచ్చి పనిమనిషిని పిల్చాడు. ఎప్పుడూ గొంతెత్తి మాట్లాడని అతని గొంతు విని భార్యా, పిల్లలు, అల్లుళ్ళు అందరూ వచ్చారు. బీరువా ఖాళీగా వుండడం చూసి అంతా బిక్కచచ్చిపోయారు. ఎవరికీ నోట మాట రాలేదు. పెద్దల్లుడు మాత్రం కఠినంగా కనకమ్మను గద్దించాడు. అందులో కాగితాలన్నీ ఏమయ్యాయి? అని ఆమెను నిలదీసి అడిగాడు.

మొదట కనకమ్మ తనకేమీ తెలియదని బుకాయించింది. తనని అనుమానిస్తున్నందుకు నిష్టూరాలు పలికింది. చివరికి భోరుమంది. అప్పుడు నిజం చెప్పింది. కొడుకు ఎస్సెల్సీ పరీక్ష జీతం కట్టడానికి డబ్బు కావలసి వచ్చింది. డబ్బులిచ్చేవాళ్ళు ఎవ్వరూ కనిపించలేదు. ఏం చెయ్యాలో తెలీక పిచ్చిదాని లాగ కనిపించిన వారందరినీ సహాయం చెయ్యమని అడిగింది. చివరికి బీరువాలో దుమ్ముపట్టి ఎర్రబడి పోతున్న ఈ కట్టలు కనిపించాయి. చిత్తుకాగితాల వాడికి అమ్మగా 52 రూపాయలు వచ్చాయి.

ఒక జీవిత కాలం ముకుందరావు జీవితాన్ని ప్రభావం చేసిన కళ ఒక కుర్రాడి పరీక్ష జీతానికి సరిపోయింది. ఇంత సమగ్రమయిన కృషిని ఇంత చిన్న ప్రయోజనానికి కుదించవచ్చునన్న ప్రయోజనంతో అతని మనస్సు రాజీ పడలేదు. కళను అంత సంకుచితమయిన ప్రయోజనానికి తాకట్టు పెట్టడం అతను భరించలేకపోయాడు. కళా సాధనలో ఆవలి గట్టుకి చేరగలిగినప్పుడు కళాకారుడి లక్ష్యం సిద్ధించిన తృప్తితో నిట్టూరుస్తాడు. కాని కళా సాధన అంత చిన్న ప్రయోజనానికి కుదించినప్పుడు తిన్నగా తన పడక గదిలోకి వెళ్ళి తలుపు వేసుకున్నాడు ముకుందరావు.

తెల్లవారేసరికి మంచం మీద చచ్చిపోయివున్నాడు. నిద్దరలోనే ప్రాణం పోయిందన్నారు డాక్టర్లు.

కాస్త ఆలస్యంగా మరో పత్రికలో ఈ చిన్న ప్రకటన వేశారు.

"ముకుందరావు కళకి ఏం సేవ చేశాడో తెలీదుకాని అతని జీవితం కళాత్మకం చేసుకున్నాడు. కళ అతని వ్యక్తిత్వాన్ని అందంగా తీర్చిదిద్దింది. అతని మరణానికి డాక్టర్లు చెప్పిన కారణం 'ఆర్టు ఎటాక్!'

"హా" కి బదులు "ఆ" అన్న అచ్చు తప్పని సంపాదకుడు మర్నాడు కనిపెట్టాడు. కాని దాన్ని సవరించవలసిన అవసరం కనిపించలేదు. అతనికి ముకుందరావు గురించి తెలుగు అచ్చు తప్పుకి అందమైన పరమార్థం సాధించింది ఒక్క ముకుందరావు విషయంలోనే అనుకుని నవ్వుకున్నాడు. ●

గాలి కబురు

గాలికి జీవం ఉంది
గాలికి చరిత్ర ఉంది.
నీకు జ్ఞాపకం ఉందా...
ఒక చలికాలపు మునిమాపు వేళ
గుండెల్నిండా మంచునింపుకొని
ఒక చల్లని కౌగిలి
గాలి పడగల పసిదనాన్నీ, ఉప్పు సముద్రపు
హృదయాన్నీ
మరీ దగ్గరిగా పరిచయంచేసి
నిన్నూ నన్నూ ఉక్కిరిబిక్కిరి చేస్తుందికదా.
ఒకో తెల్లవారుఝామున
చిత్తడి చీకట్లను చీల్చుకుంటూ ఒక చెయ్యి
సాగర దుర్గ ముంగాలి గజ్జెల సవ్వళ్ళనీ
పాల పిట్ట గొంతులోని అమృతాన్నీ
అప్పుడే తలెత్తిన పున్నాగ పువ్వుల పుప్పొళ్ళనీ
నిద్ర లేచిన ప్రభాత సుందరి ఒంటి
వెచ్చదనాన్ని
నసి వాడకుండా మోసుకొచ్చి నీచే నాచే
కన్నీళ్ళు పెట్టిస్తుంది గదా
ఎపుడన్నా నీ నా ఏకాంత జీవిత దుర్గపు
ప్రాకారాల్ని అవలీలగా దాటుకుంటూ వచ్చి
ఒక జీవితానికి సరిపడా సందేశాన్నిస్తుంది గదా
మరి నీకు కనిపిస్తోందా
గాలికి కవితాత్మ ఉంది.
ఈ గాలి సెలయేళ్ళని గిలిగింతలు పెట్టి
సముద్రాల్ని సయ్యాటలాడించి
పువ్వుల్ని జోకొట్టి, చుక్కల్ని ఊపి
జాలి కథలు చెప్పి మబ్బుల్ని జలార్ద్రం చేసి
మట్టికి మధు నిష్యందమైన జీవితాన్నిచ్చి
అదృశ్యంగా, సురభిళ శీతలంగా
నిన్నూ నన్నూ వెన్నాడుతున్న
ఒకానొక దివ్యపురుషుడి హృదయం సుమా,
ఈ గాలి
పెంజీకట్ల కవ్వలి పెద్దనాన్న
పంపిన దీవెన సుమా!

—కనకప్రసాద్